

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2016, Αρ. 1

Πρακτικά 6ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
24-26 Ιουνίου 2016

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδόπουλος Ιωάννης

Πολυγρονιπούλου Σταυρούλα

Μπασιτά Αγγελική

ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

Οι λόγοι που οι καθηγητές Α & Β βάθμιας
εκπαίδευσης επιμορφώνονται στην ειδική αγωγή
κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους

Ιωάννης Μπικάκης

doi: [10.12681/edusc.986](https://doi.org/10.12681/edusc.986)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπικάκης Ι. (2017). Οι λόγοι που οι καθηγητές Α & Β βάθμιας εκπαίδευσης επιμορφώνονται στην ειδική αγωγή κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2016(1), 781-798.
<https://doi.org/10.12681/edusc.986>

**Οι λόγοι που οι καθηγητές Α & Β βάθμιας εκπαίδευσης
επιμορφώνονται στην ειδική αγωγή κατά τη διάρκεια της
σταδιοδρομίας τους.**

Μπικάκης Ιωάννης

(Μαθηματικός, Μεταπτυχιακός φοιτητής Ειδικής Αγωγής)

bikakisgiannis@yahoo.gr

Περίληψη

Ο αριθμός των εκπαιδευτικών που επιλέγουν να επιμορφωθούν σε θέματα Ειδικής Αγωγής συνεχώς αυξάνεται. Παρατηρείται επίσης μια ταυτόχρονη αύξηση στα προγράμματα επιμόρφωσης που τους παρέχονται. Αρκετοί εκπαιδευτικοί επιλέγουν αμέσως μετά την απόκτηση του πτυχίου τους να συνεχίσουν με μεταπτυχιακού επιπέδου σπουδές. Άλλοι εισέρχονται στον εργασιακό χώρο και επιλέγουν να επιμορφώνονται κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους

Σκοπός της ερευνάς είναι να αναδείξει το προφίλ της δεύτερης ομάδας εκπαιδευτικών. Να διερευνήσει το κοινωνικό/οικογενειακό τους προφίλ και να το συσχετίσει με τους λόγους που επιλέγουν να επιμορφωθούν στην Ειδική Αγωγή. Ακόμα θα διερευνηθούν τα είδη της επιμόρφωσης (σεμινάρια, μεταπτυχιακό κλπ) που επιλέγουν και οι λόγοι επιλογής ή απόρριψης κάποιας μορφής επιμόρφωσης.

Η μελέτη στηρίζεται σε εργασία του συγγραφέα στα πλαίσια του μεταπτυχιακού Ειδικής Αγωγής που παρακολουθεί (Πανεπιστήμιο Λευκωσίας). Για την σύνταξη της χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο που διαμοιράστηκε μέσω internet αλλά και διάζωσης στους φοιτητές του ΚΕΜΕΨΕ (2015-2016). Για την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν έγινε χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS.

Μέσα από την παρούσα μελέτη θα δούμε κατά πόσο τα σημερινά προγράμματα (όπως είναι διαρθρωμένα) καλύπτουν τις ανάγκες των εκπαιδευτικών. Επίσης θα αναλυθεί τι επιπλέον αναζητούν οι εκπαιδευτικοί από τα προγράμματα που παρακολουθούν.

Λέξεις-Κλειδιά

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, Επιλογές εκπαιδευτικών, Ειδική Αγωγή.

Abstract

Throughout the years an increasing number of teachers decide to educate themselves in the field of Special Education. It could also be argued that the available teacher education programs are on the increase. Some teachers decide to pursue postgraduate studies when they graduate from university while others choose to further educate themselves while working. The specific study focuses on the latter category.

This study aims to examine their social and family environment and analyze in depth the underlying reasons behind their decision to educate themselves in the field of Special Education. Also, the kind of education (such as seminars and postgraduate studies) will be presented as well as the reasons why they opt for specific ways of educating themselves.

This study is part of the students' assignment, Bikakis Ioannis, attending the Nicosia university postgraduate studies which were distributed via the Internet and in person to students of KEMEΨΕ. The SPSS statistic software was used for the analysis of the data collected.

Through this research we aim to illuminate whether the teacher education programs fulfill teachers expectations and cover their needs.

Keywords

Teacher education, Teachers' choices, Special Education

Εισαγωγή

Διατύπωση προβλήματος

Την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα τα Ευρωπαϊκά κράτη, ανάμεσα τους και η Ελλάδα, αναγνώρισαν ένα σημαντικό παράγοντα που επιβράδυνε την ανάπτυξη

τους. Οι φοιτητές μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους είτε εντάσσονταν στην αγορά εργασίας, είτε συνέχιζαν τις σπουδές τους για την απόκτηση ενός μεταπτυχιακού (master) ή ενός διδακτορικού (phD) αμέσως μετά τη λήψη του κυρίως πτυχίου τους. Και στις δύο περιπτώσεις ως εργαζόμενοι πλέον παρέμεναν με τις γνώσεις που είχαν λάβει πριν από μία, δύο ή και τρεις δεκαετίες, όταν ήταν φοιτητές. Όμως μετά την αποφοίτηση νέα δεδομένα είχαν αναπτυχθεί και οι άνθρωποι αυτοί δεν είχαν κάποιο οργανωμένο τρόπο για να αποκτήσουν τη σχετική γνώση.

Σε αυτά τα πλαίσια αναπτύχθηκε ο θεσμός της δια βίου μάθησης. Ο θεσμός αυτός ήταν εν μέρει ενεργός σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, όπως του ιατρού και του μηχανικού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιλήφθηκε τη σχετική δυσλειτουργία και ενήργησε προς την κατεύθυνση της εξάλειψης του σχετικού προβλήματος. Στα πλαίσια αυτά η Ελλάδα με σχετική νομοθεσία (Ν.3369/2005, Ν.2327/1995, Ν.3748/2009, Ν.3879/2010) όρισε το σχετικό θεσμό και προχώρησε στη δημιουργία των φορέων που θα ήταν υπεύθυνοι για την ανάπτυξη του.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια εντάσσεται και η δια βίου μάθηση των εκπαιδευτικών που ανήκουν στην Α βαθμια και Β βαθμια εκπαίδευση.

Σκοπός

Η εργασία αυτή έχει σαν σκοπό να διερευνήσει τους λόγους που κάποιος εκπαιδευτικός αποφασίζει ότι θέλει να αποκτήσει επιπλέον γνώσεις στην Ειδική Αγωγή, εν μέσω της σταδιοδρομίας του, όπως και οι επιλογές που καλείται να κάνει με βάση τις διαθέσιμες επιλογές που έχει.

Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερωτήματα που θα απαντηθούν μέσω της παρούσας εργασίας είναι τρία.

Το πρώτο είναι ο λόγος που κάποιος εκπαιδευτικός επιλέγει την περαιτέρω επιμόρφωση του, εν μέσω της σταδιοδρομίας του, και θα συσχετισθεί με την δεδομένη επαγγελματική του κατάσταση.

Το δεύτερο ερώτημα αφορά το είδος της επιμόρφωσης που επιλέγει. Το συγκεκριμένο ερώτημα έχει δύο υποκατηγορίες. Η πρώτη αφορά το μακροεπίπεδο της επιμόρφωσης (π.χ. μεταπτυχιακό, ημερίδα κλπ) και το δεύτερο το μικροεπίπεδο αυτής, δηλαδή τις (εκπαιδευτικές) απαιτήσεις του εκάστοτε προγράμματος. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό θα συσχετισθεί με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού.

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αφορά πρακτικά στοιχεία της επιλογής όπως είναι η αναγνώριση του σχετικού τίτλου, το κόστος του προγράμματος, η διάρκεια του κλπ. Αυτό το ερώτημα θα συσχετισθεί με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού.

Σημαντικότητα

Η μελέτη των παραπάνω στοιχείων κρίνεται αναγκαία ώστε να δοθεί το υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίζεται η δημιουργία των προγραμμάτων επιμόρφωσης. Υπόβαθρο που αφορά τόσο το μακροεπίπεδο όσο και το μικροεπίπεδο τους.

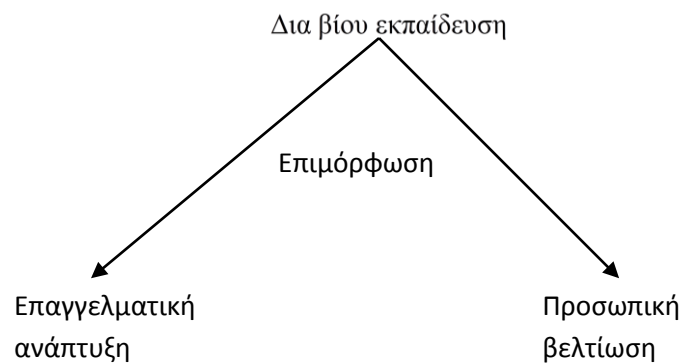
Οριοθέτηση

Η μελέτη στηρίζεται αποκλειστικά στις σχετικές απόψεις των εν ενεργεία εκπαιδευτικών των δύο πρώτων βαθμίδων του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Επιμόρφωση

Η επιμόρφωση καλείται να καλύψει ταυτόχρονα δύο ανάγκες (όπως φαίνεται στο σχήμα), την ανάγκη για επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και την ανάγκη για βελτίωση του ίδιου, σε πραγματικό επίπεδο γνώσεων που θα τον βοηθήσουν να είναι πιο αποτελεσματικός στην εργασία του.

Με την επαγγελματική ανάπτυξη αναφέρεται ουσιαστικά η επαγγελματική ανέλιξη του εκπαιδευτικού σε θέσεις διευθυντή σχολικής μονάδας, προϊστάμενου σε ΚΕΔΔΥ κλπ. Άλλωστε όπως αναφέρει και ο Μαντάς (2002), όταν εκπαιδευτικοί προωθούνται σε θέσεις στελεχών εκπαίδευσης, η επιμόρφωση τους είναι αναγκαία ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των νέων τους καθηκόντων.

Το θεσμικό πλαίσιο των επιμορφωτικών προγραμμάτων λειτούργησε χωρίς την απαιτούμενη διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα, ενώ και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ίδιων των προγραμμάτων είναι ανύπαρκτη (Βοζαΐτης, Γ. & Υφαντή, Α., 2006).

Αναγνωρίζεται συχνά βέβαια ότι οι διαπιστωμένες επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών καθώς και οι ανάγκες του συστήματος μπορεί να μη συμπίπτουν, αλλά θα πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται (Hargreaves, 1995).

Ιστορικά στοιχεία

Η εξέλιξη του θεσμού της επιμόρφωσης στην Ελλάδα μπορεί να διακριθεί σε τρεις περιόδους.

Την πρώτη περίοδο (1977-1992) η επιμόρφωση υπόκειται σε έλεγχο από την πολιτική εξουσία. Τα ίδια τα προγράμματα σπουδών δεν σχετίζονται με τις ανάγκες των εκπαιδευτικών. Έχουν μακρά διάρκεια (μονοετή) και επιτρέπουν τη συμμετοχή λίγων μόνο εκπαιδευτικών (Γρόλλιος, 1998).

Αμέσως μετά την πρώτη ακολουθεί μια δεύτερη σύντομη περίοδος. Συγκεκριμένα το 1992-1995 δημιουργούνται βραχυχρόνια σεμινάρια τα οποία επιτρέπουν την μαζική συμμετοχή των εκπαιδευτικών (Βαβουράκη, Δούκας, Θωμοπούλου, Κούτρα, Σμυρνιωτοπούλου, Kalantzis). Στην ενδιάμεση αυτή φάση ο έλεγχος εξακολουθεί να ασκείται από την πολιτική ηγεσία, αλλά επιτυγχάνεται η μείωση της διάρκειας των προγραμμάτων και η αύξηση του αριθμού των συμμετεχόντων (Γρόλλιος, 1998).

Η τρίτη και τελευταία περίοδος ξεκινάει το 1995 και διαρκεί έως σήμερα. Εισάγεται ο θεσμός των ευέλικτων προγραμμάτων επιμόρφωσης και αναγνωρίζεται η ανάγκη τα προγράμματα να καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες των εκπαιδευτικών (Βαβουράκη κ.α.). Αυτή την περίοδο τα προγράμματα είναι αμειβόμενα (για τους μόνιμους εκπαιδευτικούς) και η παρακολούθησή τους γίνεται στον ελεύθερο χρόνο (Γρόλλιος, 1998). Εγκαταλείπεται η ετήσια επιμόρφωση, η διάσταση ανάμεσα στο ζητούμενο της επιμόρφωσης και στα παρεχόμενα προγράμματα εξακολουθεί να υφίσταται, ενώ και οι επιμορφούμενοι είναι κυρίως πρωτοδιόριστοι εκπαιδευτικοί (Μαυροειδής & Τύπας, 2001). Τουλάχιστον όμως υπάρχουν σεμινάρια που καλύπτουν κάθε εκπαιδευτικό και μη αντικείμενο, ενώ και οι φορείς που τα παρέχουν έχουν αυξηθεί καθώς περιλαμβάνουν από ΑΕΙ έως και Ινστιτούτα συνδικαλιστικών φορέων (Βαβουράκη κ.α.).

Άλλα όπως ισχύει σε κάθε ζώντα οργανισμό, τα προβλήματα εξακολουθούν να υπάρχουν και σχετίζονται κυρίως με την ποιότητα της επιμόρφωσης, την διατηρούμενη διάσταση ανάμεσα στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και στα εφαρμοζόμενα προγράμματα (Π.Ι. Τμήμα Επιμόρφωσης-Αξιολόγησης, 2005, Παπαναούμ, 2003).

Συμπέρασμα

Όπως είδαμε η διά βίου εκπαίδευση των εκπαιδευτικών καθίσταται δυσχερής όταν αγνοούνται οι ιδιαιτερότητες και οι επιμέρους ανάγκες τους (Βοζαΐτης, Γ. & Υφαντή,

A., 2006). Σε αυτό το πλαίσιο η συγκεκριμένη έρευνα θα προσπαθήσει να διερευνήσει τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες του μέσου καθηγητή που επιθυμεί να παρακολουθήσει ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης στην Ειδική Αγωγή. Ο όρος *ανάγκες* περιλαμβάνει τους λόγους που επιζητεί/θέλει κάποιος την επιμόρφωση, ενώ ο όρος *ιδιαιτερότητες* καλύπτει όλα εκείνα τα στοιχεία που επηρεάζουν την απόφαση για επιλογή ενός συγκεκριμένου προγράμματος και την απόρριψη κάποιου άλλου εκ μέρους του εκπαιδευτικού.

Μεθοδολογία

Μέσο συλλογής δεδομένων

Για το σκοπό της έρευνας δόθηκε ερωτηματολόγιο σε καθηγητές της Α βαθμίας και Β βαθμίας εκπαίδευσης το οποίο είναι κατασκευής του ερευνητή.

Πληθυσμός - Δείγμα

Ως πληθυσμός προς διερεύνηση θεωρούνται όσοι έχουν λάβει πτυχίο που τους επιτρέπει, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, να εργαστούν ως καθηγητές/δάσκαλοι στο Ελληνικό δημόσιο σχολείο και είναι «ενεργοί» προς την κατεύθυνση αυτή. Ο όρος «ενεργοί» καλύπτει όσους μετά τη λήψη του πτυχίου τους ασχολούνται με την εκπαίδευση. Οι υπόλοιποι που ακολούθησαν άλλη επαγγελματική σταδιοδρομία εξαιρούνται του προς μελέτη πληθυσμού. Το μέγεθος του σχετικού πληθυσμού μπορεί να υπολογιστεί στις 200,000 άτομα περίπου. Το μέγεθος αυτό αλλάζει κάθε σχολική χρονιά καθώς καινούργιοι καθηγητές ολοκληρώνουν τις σπουδές τους και άλλοι αποφασίζουν να αλλάξουν σταδιοδρομία.

Το δείγμα προέρχεται από τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται ή διαμένουν εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας Αττικής (περιλαμβανόμενης και της αντίστοιχης του Πειραιά).

Δεδομένα

Όπως προαναφέρθηκε για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκε σχετικό ερωτηματολόγιο. Αυτό αποτελείται από τρία (3) μέρη. Στο πρώτο μέρος υπάρχουν ερωτήσεις δημογραφικού χαρακτήρα. Το δεύτερο μέρος σχετίζεται με τις ακαδημαϊκές γνώσεις των ερωτώμενων, ενώ στο τρίτο μέρος οι ερωτήσεις αφορούν τους λόγους και τις επιλογές που διαθέτει/επιλέγει ο εκπαιδευτικός.

Διαδικασία εκτέλεσης έρευνας

Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε με δύο μεθόδους. Αρχικά η διάθεση του έγινε ηλεκτρονικά (e-mailκαθηγητών, moodleΠανεπιστημίου Λευκωσίας) όπου δόθηκε η οδηγία να το συμπληρώσουν μόνο όσοι διέμεναν/εργάζονταν στα προαναφερόμενα διοικητικά όρια.

Στη συνέχεια το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε καθηγητές που παρακολουθούν το ετήσιο πρόγραμμα εξειδίκευσης του Κέντρου Μελέτης Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Αποτελέσματα

Στο σημείο αυτό ακολουθούν τα αποτελέσματα της έρευνας όπως αυτά διαμορφώθηκαν μετά την ανάλυση των δεδομένων. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS.

Η ανάλυση των δεδομένων θα ακολουθήσει τη ροή των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Στο πρώτο μέρος θα γίνει αναφορά στα δεδομένα όπως αυτά συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν. Στο δεύτερο μέρος θα γίνει συνδυασμός των δεδομένων για να φανεί αν υπάρχει συσχετισμός μεταξύ τους.

Πρώτο μέρος – Ανάλυση δεδομένων

Φύλο

Το δείγμα αποτελείται από 8 άνδρες και 89 γυναίκες. Θα μπορούσε να δικαιολογήσει κανείς την μεγάλη απόκλιση από το φυσιολογικό μέσο όρο (50% για κάθε φύλο) λόγω του ότι στην Ελλάδα οι ειδικότητες που ασχολούνται με την ειδική αγωγή είναι κυρίως όσες ανήκουν στον ευρύτερο τομέα των φιλολογικών μαθημάτων (φιλόλογοι, ιστορικοί, ξένες γλώσσες) ή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δάσκαλοι, νηπιαγωγοί). Σε αυτές τις ειδικότητες ο κύριος όγκος των φοιτητών, και μετέπειτα καθηγητών, προέρχεται από το ασθενές φύλο.

Ηλικία

Η ανάλυση έδειξε ότι στην πρώτη ηλικιακή ομάδα (26-30) ανήκουν 56 άτομα. Αυτό αποτελεί περίπου το 58% του δείγματος δείχνοντας μια σαφή τάση των νέων καθηγητών να επιζητούν την επιμόρφωση στην Ειδική Αγωγή. Πιθανότατα να οφείλεται ακόμα και στην ανεπάρκεια ορισμένων ΑΕΙ να επιμορφώσουν κατάλληλα τους φοιτητές τους στο σχετικό θέμα. Επίσης η ανάλυση έδειξε ότι όσοι είναι άνω των 40 χρόνων αποτελούν το 7% του συνόλου. Οπότε μπορούμε να δούμε εμφανή την τάση όσοι έχουν καταξιωθεί επαγγελματικά να μην ενδιαφέρονται και τόσο για την περαιτέρω εξέλιξη τους μέσω της διά βίου μάθησης.

Οικογενειακή κατάσταση

Όσον αφορά την οικογενειακή τους κατάσταση παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (74%) είναι ελεύθεροι, κάτι το οποίο συνάδει και με την ηλικιακή τους ομάδα. Στην κρίσιμη ηλικία (26-35 χρόνων) φαίνεται οι περισσότεροι να επιλέγουν την επαγγελματική, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα την οικογενειακή τους αποκατάσταση.

Επαγγελματική κατάσταση

Το 50% του δείγματος δήλωσαν ότι είναι άνεργοι ή ότι ασχολούνται με ιδιαίτερα μαθήματα. Από τους υπόλοιπους ένα ποσοστό 9% δήλωσαν ότι δουλεύουν σε φροντιστήριο και ένα 10% ότι είναι αναπληρωτές. Σε κάθε περίπτωση το 69% του δείγματος δεν έχει στην πράξη κάποια σταθερή επαγγελματική απασχόληση.

Εισόδημα

Οι απαντήσεις δείχνουν ότι το 56% του δείγματος είναι υποχρεωμένοι να ζουν με λιγότερα από 500 ευρώ το μήνα. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν όσοι είναι ηλικιακά κάτω των 35 χρόνων, είναι ελεύθεροι ή δεν έχουν μόνιμη επαγγελματική αποκατάσταση (άνεργοι, ιδιαίτερα μαθήματα, εργαζόμενοι σε φροντιστήρια, αναπληρωτές).

Πανεπιστήμιο φοίτησης

Το 60% φοίτησαν σε κεντρικό πανεπιστήμιο (ΕΚΠΑ, Αριστοτέλειο) και το υπόλοιπο 40% σε περιφερειακό. Τα αποτελέσματα σε αυτή την απάντηση είναι αναμενόμενα καθώς τα δύο κεντρικά πανεπιστήμια καλύπτουν πληθυσμιακά σχεδόν το 60% της χώρας έχοντας ως έδρα τους τις δύο μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας.

Ειδικότητα

Οι επιλογές κάλυπταν το σύνολο σχεδόν των κύριων ειδικοτήτων που υπάρχουν σε ένα σχολείο.

Ο ένας στους τέσσερις προέρχεται από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση δείχνοντας την αγωνία των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών να επιμορφωθούν στην Ειδική Αγωγή.

Το 39% αποτελείται από ειδικότητες σχετικές με τα φιλολογικά / ξένες γλώσσες.

Οι φυσικομαθηματικές ειδικότητες καλύπτουν μόλις το 7% του δείγματος.

Στο συντριπτικό 29% που δήλωσαν άλλη ειδικότητα αρκετοί ήταν γυμναστές, ενώ εντύπωση προκάλεσε και η απάντηση «ραδιολόγος». Είναι ειδικότητα που

εμφανίζεται στα τεχνικά / επαγγελματικά λύκεια. Φαίνεται λοιπόν ότι και οι καθηγητές που έχουν «άγνωστες» ειδικότητες προσπαθούν να επιμορφωθούν στην Ειδική Αγωγή για να βοηθήσουν τους μαθητές τους που συμπεριλαμβάνονται σε την κατηγορία.

Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό

Στην συγκεκριμένη ερώτηση έπρεπε να απαντήσει ο εκπαιδευτικός αν αμέσως μετά την λήψη του πτυχίου του συνέχισε τις σπουδές του λαμβάνοντας τον αντίστοιχο τίτλο. Οι μισοί ερωτώμενοι απάντησαν θετικά όσον αφορά την κατοχή μεταπτυχιακού. Από αυτούς όμως οι περισσότεροι έλαβαν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών άσχετο με το κύριο πτυχίο τους. Αυτό φανερώνει δύο στοιχεία. Είτε την τάση να επιλέγει κάποιος ένα μεταπτυχιακό απλά για το επιπλέον κύρος/μόρια που του δίνει, είτε την αδυναμία (λόγο περιορισμένων θέσεων) να κάνει περαιτέρω σπουδές στο αντικείμενο του.

Λόγοι επιμόρφωσης

Η συγκεκριμένη ερώτηση καλούσε τους εκπαιδευτικούς να επιλέξουν τον λόγο για τον οποίο θέλουν να επιμορφωθούν. Οι επιλογές αφορούσαν την απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων, την επαγγελματική αποκατάσταση (για τους άνεργους), την επαγγελματική προώθηση για τους μόνιμους και την επιλογή κάποιος γνωστός έχει παρόμοιο πρόβλημα.

Το 60% των απαντήσεων έδειξε ότι επιζητείται η απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων. Μια επιπλέον ανάλυση έδειξε ότι στις επαγγελματικές κατηγορίες που μπορούν να θεωρηθούν ως «μόνιμοι εκπαιδευτικοί» (διορισμένοι σε δημόσιο σχολείο ή εκπαιδευτικοί σε ιδιωτικό σχολείο) οι μισοί επέλεξαν την επιμόρφωση για τα επιπλέον μόρια στον ατομικό τους φάκελο (επαγγελματική προώθηση) και οι υπόλοιποι για την απόκτηση των εξειδικευμένων γνώσεων.

Επιμόρφωση σχετική με το πτυχίο

Η επιμόρφωση που επιλέγει ένας εκπαιδευτικός μπορεί να σχετίζεται ή όχι με το πτυχίο του. Αυτή την επιλογή έρχεται να διερευνήσει η συγκεκριμένη ερώτηση.

Το 75% απάντησε ότι θέλει η επιμόρφωση να σχετίζεται με το αρχικό του πτυχίο. Αυτό φανερώνει την ανάγκη να αποκτηθούν εξειδικευμένες ή περισσότερες γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να επιτελέσουν καλύτερα το έργο τους μέσα στην τάξη.

Το 23% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η επιμόρφωση δεν σχετίζεται με το πτυχίο τους. Αυτή η απάντηση σε συνδυασμό με το μεγάλο ποσοστό αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο να τους απασχολεί απλά η απόκτηση ενός επιπλέον τίτλου (για επαγγελματική αποκατάσταση) ή η αδυναμία να βρεθεί (λόγο ειδικότητας) κάτι που να σχετίζεται με τις γνώσεις που ήδη κατέχουν.

Είδος επιμόρφωσης

Η ερώτηση ζητούσε να επιλεγεί με σειρά προτεραιότητας το είδος της επιμόρφωσης που επιλέγει ο καθηγητής. Τα συνολικά αποτελέσματα έδειξαν ότι πρώτη στις προτιμήσεις με 40% έρχεται η ετήσια επιμόρφωση και τα σεμινάρια (400+ ωρών). Αμέσως μετά (24%) έρχονται οι ημερίδες και τα σεμινάρια (έως 30 ωρών). Ακολουθεί με 22% η κορωνίδα της εκπαίδευσης (μεταπτυχιακό/διδαστορικό) ενώ ένα 13% θα επέλεγε την απόκτηση ενός δευτέρου πτυχίου.

Στα επιμέρους αποτελέσματα είτε σαν πρώτη (46%) είτε σαν δεύτερη (51%) επιλογή η ετήσια επιμόρφωση έρχεται πρώτη στις προτιμήσεις των καθηγητών.

Τι προσέχω όταν επιλέγω

Ενδεικτικά οι απαντήσεις ξεκινούσαν από την «αναγνώριση τίτλου», το «κόστος του προγράμματος» και κατέληγαν στις «χρονικές απαιτήσεις» αυτού όπως και στην «χιλιομετρική απόσταση» από το σπίτι/εργασία του καθηγητή.

Σημαντικότερο από όλα με 75% θεωρείται η αναγνώριση του τίτλου και αμέσως μετά με 13% έρχεται το κόστος του προγράμματος. Σαν τρίτο στοιχείο με 6,2% είναι η χρονική διάρθρωση των μαθημάτων (πρωί, απόγευμα, Σαββατοκύριακο κλπ).

Είδος φορέα

Οι φορείς που προσφέρουν προγράμματα επιμόρφωσης χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Σε αυτούς που είναι δημόσιοι και έχουν το σχετικό κύρος, και στους ιδιωτικούς (Ιδιωτικά ΙΕΚ, κολλέγια κλπ).

Οι μισοί απάντησαν ότι επιλέγουν το κύρος του δημόσιου φορέα και οι υπόλοιποι δήλωσαν ότι το είδος του φορέα δεν τους απασχολεί, αρκεί να μπορεί να τους παρέχει ότι επιθυμούν.

Απαιτήσεις προγράμματος

Τα προγράμματα που είναι διαθέσιμα στην Ελλάδα έχουν ένα εύρος απαιτήσεων που ξεκινάει από απλή παρακολούθηση μαθημάτων και καταλήγει στην εκπόνηση μελέτης με τη μορφή μεταπτυχιακής ή διδακτορικής διατριβής.

Η ανάλυση έδειξε ότι τα προγράμματα που έχουν λίγες απαιτήσεις (απλή παρακολούθηση μαθημάτων, συγγραφή ενδιάμεσων εργασιών χωρίς τελική εξέταση) αποτελούν το 66% στις προτιμήσεις των καθηγητών.

Τι θέλω από ένα πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής

Η συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων αφορούσε στην πρακτική. Αυτή περιελάμβανε είτε την πρακτική εξάσκηση σε κάποιο σχολείο είτε την εκμάθηση συγκεκριμένων πρακτικών διδασκαλίας για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Δεύτερη ακολουθούσε η διδασκαλία σε θέματα αυτισμού και τρίτη ήταν η επιμόρφωση σε θέματα δυσλεξίας, ΔΕΠΥ, δυσαριθμησίας κλπ.

Το έμαθα από ...

Η ερώτηση αναφερόταν στο μέσο από το οποίο έμαθε ο καταρτιζόμενος την ύπαρξη του συγκεκριμένου προγράμματος. Όπως θα ήταν αναμενόμενο την εποχή

της ψηφιακής τεχνολογίας το internet αποτελεί το 62% των απαντήσεων. Η απάντηση «γνωστός που το παρακολούθησε» δείχνει την τάση (23,7%) να επιλέγουμε προγράμματα μέσω ατόμων που εμπιστευόμαστε την κρίση τους. Αποτελεί άλλωστε και την ασφαλέστερη μέθοδο ώστε να επιλέξουμε χωρίς τον κίνδυνο να χάσουμε άσκοπα τον χρόνο και τα χρήματα μας.

Δεύτερο μέρος - Συσχέτιση δεδομένων

Λόγος επιμόρφωσης – Επαγγελματική κατάσταση

Όπως είδαμε κατά την ανάλυση των δεδομένων οι μισοί μόνιμοι εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται για τα επιπλέον μόρια στον ατομικό τους φάκελο και οι υπόλοιποι για την απόκτηση των εξειδικευμένων γνώσεων στην Ειδική Αγωγή. Από το σύνολο των αδιόριστων εκπαιδευτικών το 34% ενδιαφέρεται για την επαγγελματική του αποκατάσταση μέσω της επιμόρφωσης και το 61% για την απόκτηση των εξειδικευμένων γνώσεων.

Λόγος επιμόρφωσης – Οικογενειακή κατάσταση – Ηλικία – Φύλο – Εισόδημα

Στην συγκεκριμένη περίπτωση η συσχέτιση των δεδομένων έδειξε ότι το 57% των ανύπαντρων επιζητά την επιμόρφωση για την απόκτηση γνώσεων. Το 59% από όσους είναι κάτω των 35 χρόνων και το 58% των γυναικών εκπαιδευτικών του δείγματος θέλουν την επιμόρφωση για τον ίδιο λόγο με προηγουμένως. Με τα παραπάνω αποτελέσματα συμφωνεί και το 57% όσον δήλωσαν ετήσιο εισόδημα κάτω των 6.000 ευρώ.

Είδος επιμόρφωσης – Οικογενειακή κατάσταση – Ηλικία – Φύλο – Εισόδημα

Η ανάλυση αφορά το μακροεπίπεδο της επιμόρφωσης (μεταπτυχιακό, ημερίδα κλπ).

Το 45% των γυναικών επιλέγουν προγράμματα ετήσιας επιμόρφωσης (400+ ωρών), το 27,5% ένα μεταπτυχιακό και το 20% κάποιο σεμινάριο με λιγότερες από 30 ώρες.

Στις ηλικίες έως 35 χρόνων το 46% επιλέγει ετήσια επιμόρφωση, το 28% ένα μεταπτυχιακό και το 18% ένα ολιγόωρο σεμινάριο.

Από όσους έχουν αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις (παντρεμένοι, διαζευγμένοι) το 55% επιλέγει ετήσια προγράμματα επιμόρφωσης καταφέροντας να βρει τον απαραίτητο χρόνο για την ολοκλήρωση τους.

Η συντριπτική πλειοψηφία (73%) των εκπαιδευτικών σε ιδιωτικά σχολεία επιλέγει ετήσιας διάρκειας επιμορφώσεις, ενώ από όσους ανήκουν στις κατηγορίες των ανέργων / ιδιαίτερα μαθήματα / αναπληρωτές / φροντιστήρια το 30% επιλέγει μεταπτυχιακή επιμόρφωση και το 42% ετήσια προγράμματα.

Είδος επιμόρφωσης – Οικογενειακή κατάσταση – Ηλικία – Φύλο – Εισόδημα

Εδώ η ανάλυση αφορά το μικροεπίπεδο. Δηλαδή οι απαιτήσεις του προγράμματος (απλή παρακολούθηση μαθημάτων, τελικές εξετάσεις κλπ) θα συσχετισθούν με τα δημογραφικά στοιχεία των καθηγητών.

Το 78% των γυναικών επιλέγουν προγράμματα που θέλουν απλή παρακολούθηση μαθημάτων ή συγγραφή ενδιάμεσων εργασιών. Κάτι ανάλογο επιζητούν και οι άντρες καθηγητές.

Παραπλήσια αποτελέσματα υπάρχουν και στις υπόλοιπες συσχετίσεις, στοιχείο που συνάδει με την ιδιαιτερότητα του συνόλου σχεδόν των ετήσιων προγραμμάτων επιμόρφωσης, τα οποία θέτουν ως προϋπόθεση για την ολοκλήρωσή τους την απλή παρακολούθηση ή και την συγγραφή κάποιας ενδιάμεσης εργασίας.

Τι προσέχω όταν επιλέγω

Το 74% των ερωτηθέντων ενδιαφέρεται πρωτίστως το πτυχίο που θα λάβουν να έχει κάποια αναγνώριση (π.χ μέσω ΔΟΑΤΑΠ). Μπορούμε να θεωρήσουμε την

σχετική επιλογή ως προβλεπόμενη καθώς κανένας δεν θέλει να αφιερώσει χρόνο και χρήμα σε κάτι που δεν θα αναγνωρίζεται από την κοινωνία. Όμως αυτό έρχεται ταυτόχρονα σε αντίθεση με την απάντηση ότι επιζητούν εξειδικευμένες γνώσεις. Γνώση μπορείς να λάβεις και από κάποιον που δεν σου παρέχει πιστοποίηση. Η πιστοποίηση/αναγνώριση του πτυχίου συνάδει περισσότερο με την επαγγελματική αποκατάσταση.

Στην δεύτερη θέση με 13% βρίσκεται το οικονομικό κόστος του προγράμματος. Φαίνεται δηλαδή ότι για την επίτευξη του σκοπού δεν τους απασχολεί το κόστος που θα κληθούν να πληρώσουν.

Ιδιαίτερη σημασία λαμβάνουν τα παραπάνω γενικά αποτελέσματα όταν συσχετίζονται με την οικονομική κατάσταση των καθηγητών. Εδώ φαίνεται καθαρά ότι το 73,4% όσων έχουν χαμηλό εισόδημα θέλουν τα λεφτά που θα ξοδέψουν να έχουν πραγματικό αντίκρισμα επαγγελματικά μέσω της αναγνώρισης του πτυχίου που θα λάβουν.

Η χρονική διάρθρωση του προγράμματος (πρωί, απόγευμα, σαββατοκύριακο κλπ) και η απόσταση του από την έδρα του εκπαιδευτικού είναι στοιχεία ήσσονος σημασίας για το σύνολο των εκπαιδευτικών.

Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη μελέτη διερεύνησε τους λόγους και τις επιλογές που κάνει κάποιος εν ενεργεία εκπαιδευτικός (κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του) όσον αφορά την επιμόρφωση του στον τομέα της Ειδικής Αγωγής.

Τα στοιχεία έδειξαν ότι κυρίως οι εκπαιδευτικοί επιζητούν τις εξειδικευμένες γνώσεις και σε δεύτερο χρόνο την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Όσον αφορά τα ίδια τα προγράμματα επιμόρφωσης, πρώτιστα τους ενδιαφέρει η αναγνώριση του πτυχίου που παρέχουν, έπειτα ακολουθεί το κόστος του προγράμματος επιμόρφωσης και τελευταίο έρχεται το χρονικό πλαίσιο στο οποίο διαρθρώνεται ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης. Σε αυτά τα πλαίσια οποιοσδήποτε φορέας (ιδιωτικός ή δημόσιος) μπορεί να παρέχει τα προηγούμενα δεδομένα είναι ευπρόσδεκτος από τους εκπαιδευτικούς.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των δεδομένων είδαμε ότι κυρίως επιλέγονται ετήσια προγράμματα επιμόρφωσης τα οποία έχουν σαν απαίτηση επιτυχούς ολοκλήρωσης τους την απλή παρακολούθηση μαθημάτων ή την συγγραφή ενδιάμεσων εργασιών. Αποφεύγονται δηλαδή προγράμματα με μεγαλύτερες απαιτήσεις. Ταυτόχρονα αναδεικνύεται και το μεγάλο πρόβλημα της Ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα σχετικά μεταπτυχιακά / διδακτορικά προγράμματα είναι λίγα και με μικρό αριθμό θέσεων, οπότε όποιοι δεν μπορούν να τα παρακολουθήσουν στρέφονται στην αμέσως καλύτερη εναλλακτική επιλογή, που δεν είναι άλλη από τα ετήσια προγράμματα. Το μεγάλο πλεονέκτημα των ετήσιων προγραμμάτων είναι ότι δεν θέτουν περιορισμό στον αριθμό των εκπαιδευομένων.

Τα στοιχεία έδειξαν επίσης ότι την επιμόρφωση στην Ειδική Αγωγή επιζητούν κυρίως όσοι εκπαιδευτικοί είναι ηλικιακά έως 35 χρόνων. Στις πιο μεγάλες ηλικίες δεν επιζητείται η επιμόρφωση σε αυτόν τον τομέα.

Επίσης αναδείχθηκε το πρόβλημα της σύγχρονης εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί βρίσκονται στο φάσμα της ανεργίας δουλεύοντας είτε σε φροντιστήρια, είτε προσπαθώντας να βγάλουν τα προς το ζην κάνοντας ιδιαίτερα μαθήματα. Και στις δυο περιπτώσεις το εισόδημα που αποκομίζουν σε ετήσια βάση από το λειτούργημα τους δεν τους επιτρέπει να ζουν άνετα.

Τέλος μπορούμε να πούμε ότι στο σύνολο τους οι εκπαιδευτικοί μέχρι την ηλικία των 35 χρόνων παραμένουν χωρίς δική τους οικογένεια. Το στοιχείο αυτό αν και έχει ξεκάθαρο κατά την άποψη μας λόγο που συμβαίνει θα μπορούσε να αποτελέσει στοιχείο μελλοντικής έρευνας.

Ευχή όλων είναι τα στοιχεία από αυτή και άλλες παρεμφερείς έρευνες να γίνουν αντικείμενο μελέτης από τους αρμοδίους που θα θελήσουν να ασχοληθούν σοβαρά με την εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Βιβλιογραφία

Βαβουράκη, Α., Δούκας, Χ., Θωμοπούλου, Μ., Κούτρα, Χ., Σμυρνιωτοπούλου, Α.&Kalantzis, Μ. *Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Retrieved from http://www.pi-schools.gr/download/programs/erevnes/ax_poiot_xar_prot_deft_ekp/poiot_ekp_erevn/s_357_390.pdf

Βοζαΐτης, Γ. & Υφαντή, Α. (2006). *Σκέψεις για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Το παράδειγμα των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Α περιφέρειας του νομού Αχαΐας*. In 1^ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο: «το Ελληνικό σχολείο και οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας» 2006. Ιωάννινα. Retrieved from http://srv-ipeir.pde.sch.gr/educonf/1/13_.pdf

Γρόλλιος, Γ. (1998). *Τα νέα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και οι κατευθύνσεις της κριτικής*. Εκπαιδευτική κοινότητα. σελ. 44-49.

Μαντάς, Π. (2002). *Η μετεκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή στο Π.Τ.Ν. Ιωαννίνων, Ιωάννινα.

Μαυροειδής, Γ., & Τύπας, Γ. (2001). *Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Τεχνική και μεθοδολογία των επιμορφωτικών σεμιναρίων (σε σχέση με το νόμο Ν.1566/85)*. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 5, σελ 147-154.

Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Θεωρητική κα εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.

Π.Ι., Τμήμα Επιμόρφωσης-Αξιολόγησης, (2005). *Σχέδιο πρότασης για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Hargreaves, A. (1995) Development and Desire: a post modern perspective, in Guskey, T.R. and Huberman, M (Eds), Professional development in education: new paradigms & practice, London, Teachers College Press, pp. 9-34.